

Van De Maesschalck Lieven, coördinator Mobilab, Thomas More Kempen

Referentie Macale, O., Scialò, G., Di Sarra, L., De Marinis, M.G., Rocco, G., Vellone, E., Alvaro, R. (2014). Psychometric properties of the Scale for Quality Evaluation of the Bachelor Degree in Nursing Version 2 (QBN 2). *Nurse Education Today*, 34, no. 2, p. 299-305.

Datum september 2014

Inleiding

Kwaliteitszorg in het onderwijs staat vandaag hoog op de agenda. De eerste cyclus van opleidingsaccreditatie is achter de rug en de instellingsdoorlichting staat op til. Daarnaast is de Vhlora volop bezig met het bepalen van een kwaliteitskader met indicatoren voor wetenschappelijk onderzoek dat binnen de hogescholen wordt gevoerd. Deze context vormt de aanleiding voor het bespreken van dit onderzoeksartikel.

Het Italiaanse Nationaal Agentschap voor de Evaluatie van Universiteiten en onderzoeksinstituten (ANVUR) (2012) definieerde de kwaliteit in het universitair onderwijs als het vermogen van de universiteit om waardevolle leerdoelstellingen vast te stellen en daadwerkelijk te realiseren op een objectief meetbare manier. Het begrip kwaliteit in het onderwijs is breed en kan aan de hand van verschillende methodieken geëvalueerd worden. In dit onderzoek werd expliciet gekozen om kwaliteit te benaderen vanuit het concept van de geconcipieerde kwaliteit vanuit studentenperspectief. Het meten van de kwaliteit en de tevredenheid van de studenten draagt immers onder andere bij tot het prestige van de instelling en een verbetering van alle diensten ten behoeve van de student.

Achtergrond

De American Society for Quality identificeert vier onderwijskwaliteit dimensies: verantwoordelijkheid, curriculaire afstemming, evaluatie en assessment én de tevredenheid van de student (Brown & Marshall, 2008). Een aanpak gebaseerd op het proces van Continuous Quality Improvement (CQI) (Deming, 1986) toonde 2 belangrijke randvoorwaarden aan. Ten eerste moeten alle beslissingen inzake kwaliteitszorg gebaseerd worden op duidelijk waarneembare feiten, gedocumenteerd door een objectieve data-analyse. Ten tweede dienen alle betrokken actoren hun eigen taakomschrijving te kennen. Om deze redenen moeten studenten, docenten en leidinggevenden deel uit maken van hetzelfde kwaliteitsteam. Studentenbevragingen

vormen, naast de formele evaluatie via de studieresultaten van de studenten, dus een essentieel onderdeel van de beoordeling van de kwaliteit van de opleiding. Slaagcijfers alleen zeggen niet alles over kwaliteit van de opleiding. De studieresultaten worden ook beïnvloed door de relatie student - docent. De docent kan immers zorgen voor een goed leerklimaat, kan de nieuwsgierigheid opwekken, kan zorgen voor een ondersteunende en veilig leeromgeving.

Een ander belangrijk concept om te overwegen bij het meten van kwaliteit van opleidingen betreft het voorkomen van uitval (Houltram 1996; Kevern et al., 1999; Prymachuk et al., 2009). De studenten die de cursussen verlaten zijn meestal degenen die lage cijfers hebben in toelatingsproeven, studenten waarvan de ouders geen diploma hebben, studenten met een lagere sociaal-economische status (Houltram 1996; Kevern et al., 1999; Prymachuk et al., 2009). Andere belangrijke factoren zijn leeftijd (Houltram, 1996; Kevern et al., 1999; Mulholland et al., 2008; Prymachuk et al., 2009), geslacht (Mulholland et al., 2008; Prymachuk et al., 2009) en het onderwerp van de cursus (Higher Education Funding Council England, 2000; McMillan, 2005; Jeffreys, 2007). Bijna 50 % van de studenten zeggen dat er twee oorzaken zijn waarom ze afhaken. Echter, slechts één factor kan ook voldoende om zijn om een drop-out te veroorzaken (Glossop, 2002). Daarnaast zijn er ook factoren gekend die dropout helpen te voorkomen (Sadler, 2003; Lai et al., 2008) zoals het conceptualiseren van het 'zijn' van een verpleegkundige (*dit is het duidelijk maken aan studenten wat de kern van verpleegkunde is*), en niet 'het zich gedragen als' een verpleegkundige (*dit is enkel het imiteren van verpleegkundig gedrag zonder te weten wat verpleegkunde echt is*) (Kotecha, 2002); goede docenten of naaste familie die hetzelfde werk doen (Bowden, 2008); de kans krijgen om dezelfde ervaringen te delen met collega-studenten (Rudel, 2006; Bowden, 2008; Green and Baird, 2009); de ontwikkeling van een 'gevoel van verbondenheid' op de campus (Levett - Jones et al., 2009).

Een duidelijk begrip van en waardering voor de tevredenheid van studenten zijn fundamenteel voor educatieve processen, kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en de institutionele efficiëntie (Kantek en Kazanci, 2012) te evalueren.

Op basis van deze achtergrond is een eerste (QBN 1) meetinstrument ontwikkeld om de gepercipieerde kwaliteit te meten. Deze eerste versie (QBN 1) bevatte 41-items in 10 domeinen. Onderzoek toonde aan dat de betrouwbaarheid en validiteit geoptimaliseerd konden worden (Vellone, E., Bellini, G., Fabriani, L., Fellone, C., Passeretti, F., 2007).

Doel

Het doel van deze studie was om de psychometrische eigenschappen van de Scale for Quality Evaluation of the Bachelor Degree in Nursing Version 2 (QBN 2) te testen.

Concreet is de geldigheid van de QBN 2 getest door exploratieve factoranalyse¹ (validiteit) en vervolgens is de interne consistentie² bepaald (betrouwbaarheid).

Methode

Een descriptief design³ werd gebruikt om de studie uit te voeren.

Het meetinstrument bestond uit een sociodemografische vragenlijst (ontwikkeld door een experten panel) en de QBN 2. De QBN 2 bestond uit 65 items die gescoord worden op een 4-punten Likert schaal gaande van 'sterk oneens' tot 'sterk eens'. De uitbreiding met 24 items had tot doel de betrouwbaarheid te verhogen. Deze uitbreiding is gebeurd omdat de analyse van de eerste versie aantoonde dat sommige items onduidelijk waren en dubbel konden worden geïnterpreteerd. Deze werden eenduidig geherformuleerd, waardoor items werden opgesplitst. Welke aanpassingen en waar deze gebeurden wordt in het artikel niet vermeld.

Er werd gebruik gemaakt van een Gelegenheidssteekproef uit drie verschillende universiteiten in Lazio en Calabrië regio. De deelnemers waren eerste, tweede en derde jaarsstudenten Bachelor Verpleegkunde. Op deze manier werden 663 studenten gevraagd om deel te nemen aan de studie, waarvan er effectief 650 deelnamen. De studie was goedgekeurd door de decaan van iedere faculteit en aan de studenten werd anonimiteit gewaarborgd.

Resultaten

De sociodemografische vragenlijst toont aan dat 65,5 % (n = 426) vrouwen deelnamen aan de studie en 34,5% mannen (n = 224) met een gemiddelde leeftijd van 24,63 jaar (SD = 5,4). Daarnaast is er een evenwichtige spreiding over de verschillende jaren: 34,3% eerstejaars studenten, 36,6% tweedejaars studenten en 25,4 % derdejaars studenten. Negentien van de bevroegde studenten stopten met de studies.

De validiteitstesten tonen aan dat de QBN 2 7 factoren omvat:

1. de kwaliteit van de docent (0.94),
2. de kwaliteit van de dienstverlening en de ondersteuning van de organisatie (0.88),
3. de kwaliteit van de klinische opleiding (0.86),
4. de didactische organisatie en de kwaliteit van de evaluatie (0.89),

¹ Factoranalyse is een statistische techniek bedoeld om de onderzoeker te helpen om de variatie in een serie waargenomen verschijnselen zo goed mogelijk te verklaren uit een zo klein mogelijk aantal onderliggende factoren.

² Interne consistentie geeft aan in hoeverre verschillende items in de vragenlijst die eenzelfde kenmerk beogen te meten, dat ook daadwerkelijk doen.

³ Een descriptief design is een beschrijvend onderzoek, waarbij men op een methodische manier nauwkeurig de werkelijkheid beschrijft.

5. belangen en doelen (0.77),
6. De kwaliteit van de administratieve diensten (0.86),
7. identiteit en eigenaarschap (0.76)

De interne consistentie (via Chronbach's alpha) voor deze 7 factoren is zeer bevredigend met waarden tussen 0.76 en 0.94 voor de respectievelijke factor en 0.96 voor het volledige instrument.

Reflectie

Uit dit onderzoek mogen we besluiten dat de QBN2 kan gebruikt worden om de gepercipieerde kwaliteit van de opleiding verpleegkunde door de studenten te gebruiken. Het onderzoek toont aan dat ook de bevestigingen in kader van kwaliteitszorg aan de nodige zorg moeten onderworpen worden. Het gebruik van betrouwbare en valide instrumenten is aan te bevelen, ook al gaat het om perceptiemetingen. Ook aan een perceptiemeting kan je eisen stellen en deze psychometrisch toetsen.

In dit onderzoek gaat het om een gelegenheidssteekproef dus is de nodige voorzichtigheid geboden. De goede psychometrische eigenschappen van het aangepaste instrument nodigen uit om het instrument in het Nederlands te vertalen en de vertaalde versie aan dezelfde onderzoekmethodologie te onderwerpen in zo veel mogelijk opleidingen verpleegkunde. Dit zou kunnen leiden tot een internationale uitwisseling en vergelijking.

Tegelijkertijd toont het aan dat het zeer moeilijk is om de kwaliteit van het verpleegkundig onderwijs te 'meten'. Kwaliteit heeft immers zeer veel elementen en dimensies. Het zou ideaal zijn om andere dimensies die niet binnen dit instrument vallen, in kaart te brengen en vervolgens te operationaliseren. Dit onderzoek geeft reeds een aantal indicaties, maar gericht onderzoek om een model op te bouwen zou een meerwaarde zijn. Dan kan een kwaliteitsmodel opgebouwd worden en kunnen de relaties tussen de dimensies bepaald worden. Zo kunnen we werken aan een uniform, betrouwbaar en valide kwaliteitsinstrument voor de opleiding. Vanuit dit oogpunt zou het zeer interessant zijn dat ook andere disciplines dit instrument zouden testen, te beginnen met gezondheidszorgopleidingen.

De auteurs van dit artikel doen dan ook een oproep in hun besluit om de QBN2 in eigen context en opleiding te testen; zij die dit wensen kunnen zich hiervoor bij de auteurs aanmelden. Wie graag mee zou werken aan het testen van de Vlaamse versie, kan dit via het dialovo platform of via mail aan mij kenbaar maken. We kijken uit naar jullie reacties!

Literatuur

- Brown, J.F., Marshall, B.L., 2008. Continuous quality improvement: an effective strategy for improvement of program outcomes in a higher education setting. *Nursing Education Perspectives* 29 (4), 205 – 211
- Deming, W.E., 1986. *Out of the Crisis*. Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study, Cambridge, MA.
- Glossop, C., 2002. Student nurse attrition: use of an exit-interview procedure to determine students' leaving reasons. *Nurse Education Today* 22 (5), 375 – 386
- Houltram, B., 1996. Entry age, entry mode and academic performance on a Project 2000 common foundation programme. *Journal of Advanced Nursing* 23 (6), 1089 – 1097
- Jeffreys, M.R., 2007. Tracking students through program entry, progression, graduation and licensure: assessing undergraduate nursing student retention and success. *Nurse Education Today* 27 (5), 406 – 419
- Kantek, F., Kazancı, G., 2012. An analysis of the satisfaction levels of nursing and midwifery students in a health college in Turkey. *Contemporary Nurse* 42 (1), 36 – 44 (2012 Aug)
- Kevern, J., Ricketts, C., Webb, C., 1999. Preregistration diploma students: a quantitative study of entry characteristics and course outcomes. *Journal of Advanced Nursing* 30 (4), 785 – 795
- Kotecha, M., 2002. Exploring nurse learner wastage/persistence using a discursive approach: towards a theoretical understanding of the subject. *Journal of Advanced Nursing* 40 (2), 210 – 217.
- Lai, H., Lin, Y., Chang, H., Chen, C., Peng, T., Chang, F., 2008. Is nursing profession my first choice? A follow up survey in preregistration student nurses. *Nurse Education Today* 28 (6), 768 – 776
- McMillan, J., 2005. *Course Change and Attrition in Higher Education*. Australian Council for Educational Research. Camberwell, Victoria
- Mulholland, J., Anionwu, E., Atkins, R., Tappern, M., Franks, P., 2008. Diversity, attrition and transition into nursing. *Journal of Advanced Nursing* 64 (1), 49 – 59
- National Agency for the Evaluation of Universities and Research Institutes, 2012. Autovalutazione, valutazione e accreditamento del sistema universitario Italiano. Available: <http://www.anvur.org/?q=it/content/autovalutazione-valutazione-periodicae-accreditamento—pubblicazione-documento>.
- Prymachuk, S., Easton, K., Littlewood, A., 2009. Nurse education: factors associated with attrition. *Journal of Advanced Nursing* 65 (1), 149 – 160
- Sadler, J., 2003. Effectiveness of student admission essays in identifying attrition. *Nurse Education Today* 23 (8), 620 – 627
- Vellone, E., Bellini, G., Fabriani, L., Fellone, C., Passeretti, F., 2007. Development of an instrument to measure quality of the Bachelor Degree in Nursing. *Assistenza Infermieristica e Ricerca* 26 (1), 14–23.